

تاثیر سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با نقش تعدیلگر شبکه های اجتماعی

علیرضا بناگر^۱، نادى علیزاده^۲، محمدعلی عظیم زاده^۳

^۱ استادیار، گروه مدیریت، واحد نور، مرکز محمودآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، محمودآباد، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ استادیار، گروه کامپیوتر، واحد نور، مرکز محمودآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، محمودآباد، ایران

^۳ دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، واحد نور، مرکز محمودآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، محمودآباد، ایران

چکیده

مقدمه: هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با نقش تعدیلگر شبکه های اجتماعی بوده است. **روش:** پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی - همبستگی می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهرستان بهشهر (پایه های دهم، یازدهم) می باشد که تعداد آنها ۱۱۰۰ نفر بوده است. نمونه ای به حجم ۲۸۵ نفر با استفاده از فرمول کوکران و با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری این پژوهش بر اساس پرسشنامه های استاندارد مربوط به هریک از متغیرهای پژوهش بوده است. برای اندازه گیری سبک زندگی اسلامی از پرسشنامه استاندارد سبک زندگی اسلامی کویانی (۱۲) استفاده شده است که در این پژوهش از ۷ مولفه آن استفاده شد. به منظور اندازه گیری عزت نفس دانش آموزان از پرسشنامه بروس آر هیر (۲۳) و جهت سنجش استفاده از شبکه های اجتماعی از پرسشنامه جهانبانی (۱۳۹۷) استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده از آزمون کولموگراف - اسمرینف برای تعیین نرمال بودن داده ها و آزمون t- تک نمونه ای برای بررسی وضعیت موجود و برای بررسی تاثیر بین متغیرها از واریانس یک طرفه و رگرسیون چند متغیره در روش مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار Smartpls^۳ استفاده شد. **یافته ها و نتیجه گیری:** یافته های پژوهش نشان می دهد مولفه های اجتماعی، اخلاقی، خانواده و باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارند. ولی مولفه های تفکر و علم، سلامت و عبادی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارند.

واژه های کلیدی: سبک زندگی اسلامی، عزت نفس، شبکه های اجتماعی

مقدمه

دوره نوجوانی از حساس ترین دوران زندگی انسان است که توأم با شکل گیری ویژگی ها و خصایص رفتاری و نگرشی فراوانی است؛ از جمله صفات برجسته هر انسانی داشتن عزت نفس مثبت است. حفظ کرامت نفس و تقویت آن از اصول اساسی دین اسلام است که خانواده نقش مهمی در حفظ آن دارند. از جمله راهکارهای مناسب تربیتی، برنامه تکاملی دین اسلام است. بنابراین سبکی که در زندگی انتخاب میکنیم، باید سبک زندگی اسلامی باشد. سبک زندگی اسلامی عاملی است که به هنگام شکست ناشی از دست نیافتن به اهداف یا وجود تعارض، فرد را قادر میسازد تا ضمن شناخت بهتر خود و دیگران به ایجاد ارتباطات مناسب با مردم و سازگاری با محیط و اجتماع بپردازد. عزت نفس یکی از عوامل تعیین کننده رفتار انسان به شما می رود. در حقیقت، برداشت و قضاوتی که افراد از خود دارند تعیین کننده چگونگی برخورد آنها با مسائل مختلف است. فردی که عزت نفس پایین دارد و برای خود ارزش و احترامی قائل نیست، ممکن است دچار انزوا، گوشه گیری و یا پرخاشگری و رفتارهای ضد اجتماعی شود. علاوه بر این انسانها دارای نوعی نظام خود کنترلی و نیروی خود تنظیمی هستند و توسط آن نظام بر افکار، احساسات و رفتارهای خود کنترل دارند و بر سرنوشت خود نقش تعیین کننده ای ایفا می کنند.

افراد بر اساس سبک زندگی، هویت خویش را مشخص کرده و این مساله سبک زندگی آنها را از دیگران متمایز می کنند. دین و سبک زندگی لایه های درونی و بیرونی تشکیل دهنده نظام فرهنگی است. تمام جوامع، به معنی اعم دارای دین بوده و هیچ انسانی وجود ندارد که جهت گیری ای در این زمینه نداشته باشد. اعتقادات مذهبی قوی در یک جامعه ارزش ها و هنجارهای گروه را به وسیله اضافه کردن یک بعد مقدس به زندگی روزمره، تقویت و تحکیم می بخشد^(۱). از دیدگاه اسلام عزت نفس عبارتست از حالت شکست ناپذیر و توان مقاومت در برابر سختی ها و مشکلات و عدم پذیرش ذلت در موقعیتهای دشوار زندگی که در اثر نوعی عملکرد در انسان پدید می آید، و داشتن این حالت باعث برتری فرد از نظر خود و دیگران می شود شخصی که عزت نفس دارد از چنان شخصیت معنوی قوی و قدرت روحی بالایی برخوردار است که نمی توان او را تحت تاثیر قرار داد و بر او غلبه کرد^(۲). در دوره نوجوانی، فرد به دنبال هویت یابی است و سعی دارد از وابستگی های کودکانه جدا شود و به سوی استقلال و بزرگسالی حرکت کند. در این دوره نوجوان نیاز به ارتباط دارد زیرا بلوغ اجتماعی اول از رهگذر همین روابط اتفاق می افتد امروزه به واسطه حضور تکنولوژی در زندگی، وسایل ارتباطی نقش عمده در ارتباطات نوجوان دارند. در این میان نوجوانان گرایش به شبکه های اجتماعی مجازی دارند. فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است. شبکه های اجتماعی مجازی پایگاه هایی هستند که به کاربران اجازه می دهند بدون توجه به مرز، زبان و فرهنگ، بتوانند علاقه مندی ها، افکار و فعالیت های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند. امروزه این تکنولوژی که به راحتی در اختیار نوجوانان قرار دارد دارای آثار سوء نیز است از جمله ارتباطات خارج از چارچوب و بی نظارت، سوء استفاده های جنسی، بلوغ زودرس و کاهش سطح تعاملات اجتماعی و ... که به طور کلی تاثیر هر کدام از این موارد موجب کاهش سطح عزت نفس نوجوان می شود^(۳). آموزش و پرورش پس از خانواده مهم ترین نقش در آموزش و انتقال فرهنگ و تمدن به فرزندان جامعه را ایفا می کند. دارایی آموزش و پرورش نه تنها درگروی غنای برنامه ها و روش های آموزشی و آمار فارغ التحصیلان با معلومات بالاست، بلکه از آن مهم تر درگرو شناخت ابعاد گوناگون روان شناختی دانش آموزان و شکوفا ساختن استعداد های آنها است. مدرسه امروز باید بتواند مهارت های زندگی اجتماعی را به دانش آموزان بیاموزد^(۴). عدم وجود عزت نفس در دوران نوجوانی ممکن است در افزایش سطح وابستگی در طیف گسترده ای از خدمات آموزشی، اجتماعی و مراقبت های بهداشتی و در نهایت موجب کاهش توانایی نوجوانان به عنوان یک عضو سازنده از جامعه شود که این مسئله تا حدود زیادی وام گرفته از سبک زندگی نوجوانان است زیرا سبک زندگی امروزی ما تا حد زیادی وام گرفته از فرهنگ غرب است که تحت تاثیر پیشرفت های فراوان صنعتی و فلسفه ی نظریه پردازان غربی است با وجود شبکه های اجتماعی این سبک زندگی کم کم در میان جوامع شرقی راه یافت و تأثیری کاملاً منفی بر روند زندگی مردم گذاشت که نتیجه آن به صورت: مادی گرایی، فرد گرایی، عدم تمایل به تشکیل خانواده، تغییر شکل دادن ارزش ها در سطح خانواده و اجتماع، جابه جایی نقش زن و مرد و به طور کلی کنار گذاشتن ارزش های بومی و دینی که بنیان اساسی زندگی مردم مشرق زمین، مخصوصاً کشور عزیزمان به شمار می رود درآمد و موجب تغییر ذائقه فرهنگی مردم شد. این مسئله به شدت بر عزت نفس نوجوانان کشورمان که در مرحله گذار و ورود به زندگی اجتماعی تاثیر بسیاری داشته است. با

توجه به اینکه مدرسه به عنوان مرکز آموزش و پرورش بعد از خانواده مهمترین کانونی است که ارزش ها، الگوها و هنجارها را در ذهن کودکان شکل می دهد و می آفریند و برای همیشه ثبت می کند نقش بسیار مهمی در ترویج سبک زندگی اسلامی و افزایش عزت نفس نوجوانان دارد. آموزش و پرورش صحیح مستلزم شناخت و توجه مناسب به نیازها و انگیزه های فراگیر بوده و رشد و شکوفایی استعدادها و تربیت عاطفی، عقلانی، اخلاقی و الهی، ارتباط عمیقی با نحوه شناخت و پاسخگویی به نیازهای روانی و نیز جسمانی دارد. بر این اساس لازم است مشکلات روحی و روانی کودکان و نوجوانان نیز مانند خوراک، پوشاک و بهداشت آن ها مورد توجه قرار گیرد. از آنجا که اسلام کامل ترین آموزه ها را برای سعادت دنیوی و اخروی انسان عرضه داشته است، پرداختن به موضوع سبک زندگی اسلامی به منظور ایجاد یک تمدن اسلامی و بهبود بخشیدن به شرایط زیستی کلیه افرادی که در جامعه زندگی می کنند ضرورت دارد. عزت نفس و حفظ کرامت نفس و تقویت آن از اصول اساسی دین اسلام است که این امر نیازمند برنامه و الگوی مناسبی است تا نهادها و ارگانهای مختلف با رعایت آن به ارتقای شخصیت نوجوان کمک نمایند از جمله راهکارهای مناسب تربیتی برنامه تکامل دین اسلام است. فرآیند شکل گیری سبک زندگی در نوجوانان بسیار پیچیده بوده و عوامل درونزاد و برونزاد متعددی در آن دخیل می باشند. بر این اساس این پژوهش در صدد است تا بررسی کند که آیا سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بهشهر، با نقش تعدیل گر شبکه های اجتماعی، تاثیر دارد؟

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی تحقیق

سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با نقش تعدیلگر شبکه های اجتماعی تاثیر دارد.

فرضیه های جزئی تحقیق

۱. مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۲. مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۳. مؤلفه عبادی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۴. مؤلفه خانواده در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۵. مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۶. مؤلفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.
۷. مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

سبک زندگی :

سبک زندگی از ترکیب دو واژه «سبک» و «زندگی» با دو بار معنایی متفاوت تشکیل شده است. برای پی بردن به مفهوم واژه سبک زندگی الزم است در ابتدای کار به طور مختصر دو واژه سبک و زندگی را مجزاً بررسی کنیم تا بهتر بتوانیم به مفهوم سبک زندگی دست پیدا کنیم^(۵)

سبک زندگی را می توان به مجموعه ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که فرد آنها را به کار می گیرد. چون نه تنها نیازهای جاری او را بر می آورند بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران متجسم می سازد.^(۶) برداشت «گیدنز» از مقوله سبک زندگی عبارت است از: «تلاش برای شناخت مجموعه منظمی از رفتارها یا الگویی از کنش ها که افراد آنها را انتخاب کرده و کنش های آنها در زندگی روزمره به واسطه آنها هدایت می شود»^(۷). «سازمان بهداشت جهانی» سبک زندگی را این گونه تعریف می کند: «اصطلاح سبک زندگی به روش زندگی مردم و بازتابی کامل از ارزش های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت ها اشاره دارد. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی (فعالیت بدنی، تغذیه، اعتیاد به الکل و دخانیات و...) است که در پی فرایند جامعه پذیری به وجود آمده است»^(۸). برخی سبک زندگی را با «هویت» پیوند می زنند: سبک زندگی نظام واره و سیستم خاص زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد. این نظام واره، هندسه کلی رفتار بیرونی و جوارحی است و افراد، خانواده ها و جوامع را از هم متمایز می سازد^(۹). یکی از عمده ترین دغدغه های

خانواده‌های مترقی در سطوح مختلف، چگونگی ایجاد بسترهای مناسب برای اعضاء خانواده در تمام سطوح است تا آنها با حس مسئولیت پذیری، تعهد کامل و وفاداری به مسایل موجود در جامعه و خانواده خود به‌کار پردازند و اصول اخلاقی حاکم بر جامعه و خانواده خود را رعایت کنند که این مهم در پرتو سبک زندگی اسلامی قابل دستیابی است^(۱۰). بنابراین، برگشت به سبک زندگی قرآنی و توجه خاص به مفاهیم قرآن و الگو قرار دادن این مفاهیم به یک ضرورت تبدیل شده است. از طرف دیگر خانواده به عنوان مهمترین و حیاتیترین نهاد اجتماعی و محیطی امن برای دستیابی به اهداف عالی انسانی، کانونی است که با حضور فرزندان، روابط اعضای آن گسترده‌تر و تأثیرگذاری آنها بر یکدیگر بیشتر می‌شود^(۱۱).

نظریه سبک زندگی تورشتاین و بلن

به نظر وبلن طبقه مرفه یا تن آسای، ابتدا از طریق کسب مال و ثروت تشکیل شد. ثروت بیشتر قدرت بیشتری را برای این طبقه به همراه آورده است. داشتن ثروت اگرچه منبع منزلت بوده است، لیکن نشان دادن این ثروت افتخارآمیز است. به نظر وی فراغت خودنمایانه که از طریق اشتغال فرد به کارهای غیرتولیدی نمایش داده می‌شد، نشان دهنده ثروت فرد بود. کار غیرتولیدی نشان می‌داد که فرد برای فراغت و تفریح کار می‌کند و اشتغال به کار مولد به طبقات پایین تر اختصاص دارد. فراغت خودنمایانه در اجتماعات کوچک کاربرد داشت، ولی در جامعه شهری امکان نمایش ثروت از این طریق میسر نبود. در مرحله شهرنشینی این مصرف خودنمایانه است که در خدمت نشان دادن ثروت قرار می‌گیرد. وبلن فکر می‌کرد که طبقات مرفه بدین وسیله به اقتدار هنجاری دست می‌یابند و خود را به الگوی جامعه تبدیل می‌کنند^(۱۲).

نظریه سبک زندگی جورج زیمل

به اعتقاد زیمل فرد از طریق بسط شدید فردگرایی که هدف آن دنبال کردن نمادهای منزلت و مد است، می‌تواند فشارهای زندگی مدرن را تحمل کند. این گونه مصرف کردن راهی برای «اثبات خود» و حفظ اقتدار فردی است. در نظر زیمل مد علاوه بر آنکه منبعث از فشارهای ساختاری کلان شهر است، نماد تمایز طبقاتی نیز هست. در اینجا توجه زیمل به کارکرد دوگانه مد آشکار است. مد از یک جهت اعلام تمایل برای متمایز شدن از دیگران و بیان هویت فردی و خواست فردیت است، اما از جنبه دیگر جنبه طبقاتی دارد و سبب همبستگی گروهی و تقویت انسجام اجتماعی - طبقاتی است. مد بدین لحاظ احساس با دیگران بودن را در فرد تقویت می‌کند. زیمل به دلیل اینکه انگیزه درونی و عوامل موثر بر شکل گیری الگوهای مصرف را بررسی کرده در جامعه شناسی پیشرو است. او به بررسی تأثیر تغییرات اجتماعی - ظهور کلان شهر - بر الگوهای مصرف پرداخت. میراث این خط سیر فکری زیمل را می‌توان در مجموعه تحلیل‌هایی دنبال کرد که شهر مدرن را جایی برای خرید کردن، کلوب رفتن و در یک کلام مصرف می‌داند^(۱۳).

نظریه سبک زندگی ماکس وبر

ماکس وبر در میان جامعه شناسان کلاسیک تنها کسی است که بدون هیچ گونه اندیشه مبسوطی درباره مصرف و نقش آن در دنیای مدرن از مفهوم سبک زندگی استفاده کرده است. وبر برای بررسی قشربندی اجتماعی سه مفهوم طبقه، گروه منزلت و حزب را معرفی می‌کند. وبر و دنباله روان اندیشه وی به مباحثاتی درباره منزلت دامن زده اند.

مفهوم سبک زندگی حاصل بسط تاملات وبر درباره گروه‌های منزلت است. به اعتقاد تامین، ماکس وبر واژه سبک‌های زندگی را برای اشاره به شیوه‌های رفتار، لباس پوشیدن، سخن گفتن، اندیشیدن و نگرش‌هایی که مشخص کننده گروه‌های منزلتی متفاوت بودند و در ضمن الگویی برای کسانی که می‌خواستند جزئی از این گروه‌های منزلتی متفاوت باشند، به کار گرفت.

به زعم وبر، سبک‌های زندگی علاوه بر آنکه موجب تفاوت بین گروهی می‌شوند به برتری‌های منزلتی و طبقاتی مشروعیت می‌بخشند. گروه‌های منزلت و طبقات از طریق سبک‌های زندگی به گروه‌های مرجع تبدیل می‌شوند و معیارهای قضاوت اجتماعی و ارزیابی اخلاقی را نیز تعریف می‌کنند. دستاورد دیگر وبر، تأکید نهادن بر کارکرد سبک‌های زندگی در جهت انسجام بخشیدن به گروه‌های اجتماعی است. در نظر وبر، افرادی که سبک زندگی مشابهی دارند نوعی انسجام گروهی را که ناشی از شباهت در رفتار و الگوی مصرف است تجربه می‌کنند. این انسجام گروهی می‌تواند به سرمایه اجتماعی نیز تبدیل شود. وجه دیگر انسجام اجتماعی ناشی از سبک زندگی مشابه، ناظر بر تبدیل سبک‌های زندگی به خرده فرهنگ است. به عقیده آنسباخر، وبر سبک زندگی را چنان به کار می‌برد که گویی از خرده فرهنگ سخن می‌گوید^(۱۴).

نظریه سبک زندگی آنتونی گیدنز

گیدنز انسان را به عنوان عامل شکل گیری هویتش موثر می‌داند و معتقد است که انسان تحت فشار ساختار اجتماعی سبک زندگی را بیشتر تقلید می‌کند. به نظر او در دنیای متجدد کنونی، همه ما نه فقط از سبک‌های زندگی پیروی می‌کنیم، بلکه به تعبیر دیگر ناچار به این پیروی هستیم. در حقیقت ما انتخاب دیگری به جز گزینش نداریم. به نظر وی هر چه وضع و حال جامعه و محیطی که فرد در آن به سر می‌برد بیشتر به دنیای مابعد سنتی تعلق داشته باشد، سبک زندگی او نیز بیشتر با هسته واقعی هویت شخصی اش و ساخت و همچنین با تجدید ساخت آن سر و کار واهد داشت. البته منظور گیدنز از کثرت انتخاب این است که در همه انتخاب‌ها بر روی همه افراد باز است^(۱۴).

یکی از مباحث مهم در نظریه‌های افرادی همچون گیدنز تاثیر فرایندهای مدرنیته و مدرنیته متاخر در جوامع امروزی است. این فرایندها در سطوح مختلف زندگی اجتماعی افراد، تاثیرات قاطعی می‌گذارد. به نظر گیدنز از موارد مهم این تاثیرات تغییر در هویت اجتماعی و شخصیتی مردم در دوران مابعد سنت است. وی از مفاهیمی همچون بازاندیشی، تغییر در ذائقه و سبک‌های زندگی در این خصوص استفاده می‌کند. مردم برای هویت یابی و بازتولید هویت خود در دوران مابعد سنت این امکان را دارند که از منابع مختلف استفاده کنند، امکانی که در دوران سنت برای بیشتر مردم وجود نداشته است^(۱۵).

نظریه سبک زندگی آدلر

اولین بار آدلر از بین روان شناسان سبک زندگی را مطرح کرد، سپس توسط پیروان او گسترش یافت. آنان سبک زندگی، شکل گیری آن در دوران کودکی، نگرش‌های اصلی سبک زندگی، وظایف اصلی زندگی و تعامل آنها با یکدیگر را به تفصیل بحث کرده و آن را در قالب درخت سبک زندگی نشان داده، مفاهیم ارزشی و انسان شناختی و فلسفی را مطرح کرده و تمام زندگی را به صورت یکپارچه به تصویر کشیدند^(۱۶).

آدلر و همکارانش سبک زندگی هر فرد را از شکل گیری تا پیامدها و آثارش به یک درخت تشبیه کرده اند: ریشه‌های این درخت همان ریشه‌های سبک زندگی است که شکل گیری آن را بیان می‌کند. ساقه این درخت درباره اعتقادات و نگرش‌های کلی افراد (شامل اعتقادات و عواطف و حتی آمادگی رفتاری و غیره است. شاخه‌ها و سرشاخه‌های این درخت، وظایف زندگی هستند. در حقیقت سبک زندگی واقعی همان شاخه‌ها و سرشاخه‌هاست^(۱۷).

نظریه کاویانی و ارانی

طبق نظریه کاویانی^(۱۶) سبک زندگی اسلامی از ده مولفه، تشکیل شده است :

مولفه اجتماعی: به وظایفی اشاره می‌کند که فرد در ارتباط با دیگران، فراتر از خود و خانواده هسته‌ای خود، انجام می‌دهد.

مولفه اخلاق: به صفات و رفتارهای درونی شده‌ای در فرد اشاره دارد که وظیفه رسمی و قانونی او محسوب نمی‌شود؛ اما فرد آن صفت را دارد و آن رفتار را انجام می‌دهد.

مولفه عبادی: به وظایفی از زندگی اشاره دارد که رابطه بین فرد و خداوند را نشان می‌دهد.

مولفه خانواده: به رفتارها و روابط فرد از این حیث که عضوی از یک خانواده است؛ اشاره دارد.

مولفه باورها به مفاهیم هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، خداشناختی: به مفاهیم درونی شده‌ای اشاره دارد که به‌طور مستقیم وظایف رفتاری زندگی نیستند؛ اما در لایه‌های زیرین عاطفی و شناختی، حضور دارند.

مولفه اقتصادی: به رفتارهایی از فرد اشاره دارد که مستقیم یا غیرمستقیم به امور اقتصادی و مادی زندگی مربوط می‌شود.

مولفه تفکر و علم: به وظایف شناختی فرد اشاره دارد، اعم از شناخت‌های موجود در فرد، تلاش برای افزایش شناخت‌های خود و جایگاهی که فرد برای علم و تفکر قائل است.

مولفه سلامت: مولفه سلامت که به اموری نظر دارد که در سلامت جسمانی و روانی فرد ایفای نقش می‌کنند و تغذیه، بهداشت، فعالیت بدنی، تفریح، بازی، لذت‌های زندگی، سیاحت و زیارت، خواب و استراحت، دید و بازدید، ظاهر زشت یا زیبای فرد و... را شامل می‌شود.^(۱۶)

عزت نفس :

عزت نفس را می توان مجموعه ای از افکار، احساسات، عواطف و تجربه هایی تصور کرد که در فرایند زندگی اجتماعی شکل می گیرند^(۱۸). عزت نفس یک ویژگی ثابت در وجود انسان نیست، بلکه یک مشخصه متغیر است که نسبت به تغییرات درونی و اتفاقات خارجی تغییرپذیر است. در حال حاضر در سراسر چرخه زندگی، عزت نفس بخشی از هویت فردی است. عزت نفس عمدتاً طی دو فرایند در زندگی انسان شکل می گیرد. در اولین فرایند تفکیک و تشخیص (بین سنین حدود ۳۰-۳۶ ماه) که کودکان به یک سطح معینی از آگاهی و تجربه از خود رسیده اند که می توانند محیط اطراف خود را تحت تاثیر قرار دهند. دومین فرایند تفکیک و تشخیص در دوران بلوغ است، زمانی که یک هویت جدید نسبت به دوران کودکی در حال شکل گیری است. در حالی که کودکان از پدر و مادر خود به عنوان آینه برای توسعه نفس شان استفاده می کنند در دوران بلوغ دوستان و گروه همسالان این نقش را ایفا می کنند باید توجه داشت که عزت نفس یک متغیر محوری است. تصویری مثبت و انعطاف پذیر از خود که با تصویر منفی و بی ثبات از خود مخالفت می کند^(۱۹). در همین راستا اهمیت عزت نفس در پیش بینی جنبه های گوناگون بهزیستی، اعم از شخصی و روانشناختی، بارها مورد تأیید قرار گرفته است عزت نفس احساس ارزش، در جهت تصویب، تأکید، پذیرش ارزشمندی است که شخص نسبت به خویشتن دارد^(۲۰).

عزت نفس از دیدگاه اسلام

از نظر اسلام عزت نفس عبارتست از حالت شکست ناپذیر و توان مقاومت در برابر سختی ها و مشکلات و عدم پذیرش ذلت در موقعیت های دشوار زندگی که در اثر نوعی عملکرد در انسان پدید می آید، و داشتن این حالت باعث برتری فرد از نظر خود و دیگران می شود، بدین لحاظ افرادی که در برابر سختی، و مشکلات مقاوم و سر سخت هستند، می توانند در موقعیت های گوناگون، خود را حفظ کرده، به پیروزی و سربلندی نایل شوند شخصی که عزت نفس دارد از چنان شخصیت معنوی قوی و قدرت روحی بالایی برخوردار است که نمی توان او را تحت تاثیر قرار داد و بر او غلبه کرد. با توجه به احادیث و روایات مشابه فراوانی که درباره نفس و حالات آن وارد شده است، در اسلام از حرمت خود با عزت نفس و عنوان احترام به خود با بیان جملاتی که نشانه کرامت انسان است یاد شده است. عزت نفس از درون انسان سرچشمه می گیرد و تنها پس از شناسایی، پذیرش و احترام نهادن به هسته اصیل خویش است که فرد می تواند به آن دست یابد^(۲).

ویژگی های رسانه های اجتماعی

رسانه های اجتماعی گروهی از انواع جدید رسانه های آنلاین هستند که همه یا تعدادی از ویژگی های زیر را دارند :

- ۱- امکان مشارکت کردن: رسانه های اجتماعی ارسال بازخورد از سوی مخاطب و همکاری و همگامی با رسانه را تسهیل کرده اند و آنرا تشویق می کنند. این رسانه ها مرز و خط کشی بین رسانه و مخاطب را از بین برده اند.
- ۲- باز بودن: اغلب رسانه های اجتماعی برای مشارکت اعضا و دریافت بازخورد باز هستند. آنها رای دادن، کامنت گذاشتن و به اشتراک گذاری اطلاعات را تشویق می کنند. به ندرت مانعی برای تولید و دسترسی به محتوا در این رسانه ها وجود دارد.
- ۳- ارتباط دو سویه: رسانه های سنتی عمل انتشار را انجام می دادند و محتوا را برای مخاطب ارسال می کردند، ولی در رسانه های اجتماعی فضایی برای گفتگو و محاوره ی دوطرف وجود دارد و جریان ارتباطی از حالت یک سویه به دوسویه تغییر پیدا کرده است.
- ۴- شکل گیری جماعت های آنلاین: رسانه های اجتماعی این امکان را برقرار می کنند که جماعت ها و گروه ها به سرعت شکل بگیرند و ارتباط موثری برقرار کنند. این جماعت های آنلاین می توانند حول علایق مشترکی مانند عکاسی، یک تیم ورزشی یا یک برنامه تلویزیونی شکل گرفته باشند.
- ۵- توانایی برقراری ارتباط: اغلب شبکه های اجتماعی همیشه در حال گسترش اتصالات و ارتباطات شان هستند و با سایت ها، منابع و افراد دیگر پیوند برقرار می کنند ممکن است این ویژگی ها به نظر تان آشنا بیایند^(۲۱).

با توجه به اینکه تحقق سبک زندگی اسلامی یکی از ضرورت های اساسی برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی است. این امر خود مستلزم توجه جدی صاحب نظران مسلمان به موضوع سبک زندگی و راه های وقوع آن در فرد و اجتماع است. در طی سالیان اخیر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدارهای مختلف خود با جوانان موضوعات مختلفی را مطرح نموده اند که نیاز جوان امروز جامعه

ماست و از جمله آنها موضوع سبک زندگی است. مسأله توجه به سبک زندگی از موضوعاتی است که مقام معظم رهبری طی سه سال اخیر آن را مطرح و بر ضرورت توجه به آن تاکید نموده اند. ایشان در سال ۱۳۹۱ در دیدار با جوانان استان خراسان شمالی به این موضوع پرداختند و آن را بخش اساسی و حقیقی پیشرفت و تمدن سازی نوین اسلامی خواندند و با دعوت از نخبگان و صاحبان فکر و اندیشه برای پرداختن به این مفهوم مهم، بر آسیب شناسی وضع موجود سبک زندگی در ایران و چاره جوئی در این زمینه تاکید نمودند: «پیشرفت در علم و صنعت و اقتصاد و سیاست که بعد ابزاری تمدن اسلامی را شکل می دهد، وسیله ای است برای دستیابی به سبک و فرهنگ صحیح زندگی و رسیدن به آرامش، امنیت، تعالی و پیشرفت حقیقی».

از آن زمان تاکنون موضوع سبک زندگی و به ویژه «سبک زندگی اسلامی» مورد توجه پژوهشگران و اساتید حوزه و دانشگاه قرار گرفت و تاکنون تحقیقات زیادی پیرامون این موضوع انجام شده و همایش های مختلفی نیز در این زمینه برگزار شده است از جمله اولین همایش ملی سبک زندگی اسلامی (۱۳۹۱)، همایش خانواده و سبک زندگی در فرهنگ رضوی (۱۳۹۴)، همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت (۱۳۹۴) و همایش ملی سبک و فرهنگ گزندگی اسلامی در دنیای معاصر (بایسته ها، آسیب ها و راهکارها) (۱۳۹۴).

پیشینه تحقیق

مطالعات داخلی

شیرالی؛ قاسمی پیربلوطی^(۲۲) تحقیقی تحت عنوان سبک زندگی و رابطه آن با عزت نفس و خودکارآمدی معلمان ارایه داده است. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. ۱۰۰ نفر از معلمان زن به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه های سبک زندگی والکر، عزت نفس روزنبرگ و خودکارآمدی شرر پاسخ دادند. داده های حاصل از پژوهش با استفاده از آمار توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون، ضریب همبستگی رگرسیون و استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد که بین سبک زندگی با عزت نفس و خودکارآمدی معلمان رابطه معنادار وجود داشت. طبق یافته های پژوهش حاضر می توان نتیجه گرفت که سبک زندگی منجر به ارتقاء عزت نفس و خودکارآمدی معلمان شده است. بنابراین بررسی میزان برخورداری معلمان از توانمندی های اخلاقی و سبک زندگی مطلوب حائز اهمیت بود.

جعفری ندرآبادی و همکاران^(۲۳) تحقیقی تحت عنوان نقش واسطه ای عزت نفس در رابطه ارتباط والد فرزند و سبک زندگی تحصیلی سلامت محور ارایه داده است. بررسی رفتارهایی که می تواند منجر به سبک زندگی سالم تحصیلی برای فراگیران شود، همواره مورد علاقه پژوهشگران بوده است. هدف از این مطالعه بررسی نقش واسطه ای عزت نفس در رابطه ارتباط والد فرزند و رفتارهای سبک زندگی تحصیلی سلامت محور بود. مطالعه حاضر، توصیفی-همبستگی و از نوع مدل سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در بر گرفت که به صورت نمونه گیری در دسترس تعداد ۷۴۴ نفر از بین آنها انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها شامل پرسشنامه رفتارهای سبک زندگی تحصیلی سلامت محور، پرسشنامه عزت نفس و پرسشنامه ارتباط والد-فرزند بود. نتایج پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین سبک ارتقاء دهنده تحصیلی (۰/۱۲) و سبک بازدارنده تحصیلی (۰/۲۷) با الگوی آزادی مدار در رابطه والد-فرزند و ضریب همبستگی بین سبک بازدارنده تحصیلی (۰/۲۰) با الگوی امنیت مدار در رابطه والد-فرزند در سطح ۰/۰۱ معنادار بود. همچنین ضریب همبستگی بین سبک زندگی تحصیلی ارتقاء دهنده (۰/۱۱) و بازدارنده (۰/۲۱) با عزت نفس در سطح ۰/۰۱ معنادار بود. همچنین عزت نفس در رابطه بین رابطه والد فرزند و سبک زندگی تحصیلی سلامت محور دارای نقش میانجی بود ($P < 0/05$). بر این اساس رفتارهای سبک زندگی سلامت محور در دانش آموزان با عزت نفس و ارتباط بین والد-فرزند رابطه دارد و عزت نفس در این بین دارای نقش میانجی است.

ایران زاد^(۲۴) پژوهشی با عنوان " ضرورتها و راهبردهای سبک زندگی ایرانی اسلامی " ارائه داد. روش تحقیق به صورت کتابخانه ای میباشد که برای تعریف، ترسیم و ترویج سبک زندگی دینی لازم است که باتکیه بر منابع معرفتی اسلام به بازخوانی فرهنگ دینی خودپرداخته و به جایگاه مقدماتی سبک زندگی در فرآیند شکل گیری تمدن نوین اسلامی توجه ویژه داشته باشیم. برای نیل به این

مقصود نیز اندیشمندان و دانش آموختگان حوزه های علمیه باید با نگاهی آینده نگر و با تمام توان خود وارد میدان شده و مباحث سبک زندگی را پیگیری کنند.

حسن پور^(۲۵) پژوهشی با عنوان " تعارضات کاربری فضای مجازی با سبک زندگی اسلامی (با تاکید بر جایگاه زمان، خانواده و روابط اجتماعی)" ارائه داد. روش تحقیق در این مقاله به صورت تحلیلی بوده است. این مقاله تلاش نموده با تکیه بر روایات معصومین نسبت تعارض و تقابل فضای مجازی و تکنولوژی اینترنت را در محورهای زمان (ارزش عمر)، خانواده و روابط اجتماعی با سبک زندگی اسلامی در نحوه کاربری آن نه در اصل فضا نشان داده و در نهایت راهکارهایی در جهت رفع این تعارض و کاهش آسیب های فضای مجازی ارائه دهد.

مطالعات خارجی

زرینا ساری^۱ و هارون^(۲۶) پژوهشی با عنوان عزت نفس در شکل گیری شخصیت جوانان از دیدگاه روانشناختی اسلامی ارائه دادند. این مقاله با هدف بررسی مفهوم عزت نفس در شکل گیری شخصیت جوانان بر اساس مطالعه روحی - معنوی اسلامی با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام شده است. عزت نفس به عنوان یک عامل خطر ساز تأثیرگذار بر عملکرد اجتماعی و رفتار مسئله در جوانان درگیر در انواع مختلف مشکلات سلامت روان در نظر گرفته می شود. همچنین بین عزت نفس و رفتارهای اجتماعی رابطه وجود دارد که مربوط به کل مشکل اختلال شخصیت است. عزت نفس بالا مهمترین عامل برای تنظیم و محافظت در برابر رفتار مشکل شایع در جوانان بود. در عین حال ، عزت نفس پایین تأثیر مستقیمی بر رفتار مسئله دارد. در نظم و انضباط روحی و معنوی اسلامی ، منابع عزت نفس مبتنی بر مکاشفه های خداوند است بدون غفلت از جنبه تجربی آن ، همانطور که روانشناسان به آن عمل می کنند. جوکم تیجس و همکاران^(۲۷) پژوهشی با عنوان عزت نفس و هویت ملی در روزگار اسلام هراسی: مطالعه در بین کودکان مکتب اسلامی در هلند ارائه دادند. در این تحقیق چگونگی عزت نفس و شناسایی ملی دانش آموزان مدارس اسلامی در یک کشور غیرمسلمان مورد بررسی قرار گرفته است که به درک آنها از تبعیض مذهبی و دانش آموز- معلم بستگی دارند. رابطه ، و همچنین پیشینه مذهبی معلمان و نگرش مذهبی ضمنی. کودکان نسبت به خودشان تبعیض مذهبی بیشتری نسبت به گروه خود گزارش دادند. تبعیض مذهبی با عزت نفس پایین و شناسایی ملی ضعیف تر همراه بود ، در حالی که پیوند نزدیک با معلم با عزت نفس بالاتر و شناسایی ملی قوی تر همراه بود. کودکان دارای معلمی غیرمسلمان نسبت به دانش آموزانی که معلم مسلمان دارند از شناسایی ملی بیشتر برخوردار بودند ، اما اگر این معلم نسبتاً مثبت نسبت به مسلمان داشته باشد ، کمتر از این تفاوت وجود دارد. نتایج به دست آمده بینش می دهد که چگونه می توان عزت نفس و شناسایی ملی را در بستر تعلیم و تربیت اسلامی تشویق کرد. نواز احمد و همکاران^(۲۸) پژوهشی با عنوان تاثیر شبکه های اجتماعی بر عزت نفس ارائه دادند. یافته های اصلی حاکی از آن است که تقریباً ۸۸٪ مردم در ایجاد مقایسه های اجتماعی در فیس بوک مشارکت دارند. بعلاوه این تحقیق اثبات می کند که بین رسانه های اجتماعی و عزت نفس رابطه قوی وجود دارد. افزایش استفاده از رسانه های اجتماعی باعث می شود عزت نفس افراد کاهش یابد.

^۱ Che Zarrina Saari

```
graph LR; A[سبک زندگی اسلامی] --> B[مؤلفه اجتماعی]; A --> C[مؤلفه اخلاق]; A --> D[مؤلفه عبادی]; A --> E[مؤلفه خانواده]; A --> F[مؤلفه باورها...]; A --> G[مؤلفه تفکر و علم]; A --> H[مؤلفه سلامت]; A --> I[عزت نفس]; J[شبکه اجتماعی] -.-> A_I[A --> I];
```

روش :

روش گردآوری در این پژوهش به صورت کتابخانه ای و میدانی است. در پژوهش حاضر، جهت جمع آوری اطلاعات از روش مطالعات کتابخانه‌ای با ابزارهای کتب، پایان نامه‌های دانشگاهی، مقالات علمی- پژوهشی و مجلات و پایگاه‌های اینترنتی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر، پرسشنامه تدوین شده برای هر یک از متغیرهای پژوهش است. برای اندازه گیری سبک زندگی اسلامی از پرسشنامه استاندارد ILST کاویانی^(۱۶) استفاده می‌شود و به منظور اندازه گیری عزت نفس دانش آموزان از پرسشنامه بروس آر هیر^(۲۹) استفاده می‌شود. همچنین جهت سنجش استفاده از شبکه های اجتماعی از پرسشنامه جهانبانی^(۳۰) استفاده می‌شود. جدول (۲) متغیرهای مورد بررسی و تعداد سوالات مربوط به هر یک از متغیرها را نشان می‌دهد.

منبع پرسشنامه (سال)	دیف سوالات	متغیرها	
پرسشنامه استاندارد ILST کاویانی (۱۶)	۳-۱	مؤلفه اجتماعی	سبک زندگی اسلامی
	۶-۴	مؤلفه اخلاق	
	۹-۷	مؤلفه عبادی	
	۱۲-۱۰	مؤلفه خانواده	
	۱۵-۱۳	مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خداشناختی	

	۱۸-۱۶	مولفه تفکر و علم	
	۲۱-۱۹	مولفه سلامت	
بروس آر هیر (۲۹)	۲۲-۲۶	عزت نفس	
جهانبانی (۳۰)	۲۷-۳۰	شبکه های اجتماعی	

جهت سنجش روایی پرسشنامه پژوهش از روش اعتبار محتوا استفاده شده است. برای روایی محتوا به نظر متخصصان و اساتید از روایی ابزار اندازه گیری، در سنجش متغیرهای تحقیق اطمینان حاصل شده است که در این مرحله پرسشنامه ها با همگرایی زیادی میان نظرات این متخصصان، تأیید شد و نظرات اصلاحی آنها در پرسشنامه بکار گرفته شد و بدین ترتیب اطمینان حاصل گردید که پرسشنامه همان ویژگی های مورد نظر متغیرهای پژوهش را با توجه به اهداف پژوهش می سنجد.

جهت سنجش پایایی ابزار اندازه گیری مورد استفاده در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ که از مهم ترین و رایج ترین روش ها می باشد استفاده خواهد شد. روش آلفای کرونباخ مطابق با رابطه زیر استفاده می شود

$$r_{\alpha} = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum S_j^2}{S^2} \right)$$

در این رابطه r_{α} ضریب پایایی کل آزمون، k تعداد سوالات (بخش های) آزمون، S_j^2 واریانس سوال (بخش) j و σ^2 واریانس نمرات کل سوالات (آزمون) می باشد. ابزاری که آلفای کرونباخ آن بالاتر از سطح مقدار می نیمم که توسط نانلی^۲ (۱۹۸۷) پیشنهاد گردید یعنی ۰/۷ باشد از پایایی مناسبی برخوردار است. در این پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS و با روش آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه به شرح جدول (۳) برآورد شده است.

جدول (۳) آلفای کرونباخ پرسشنامه

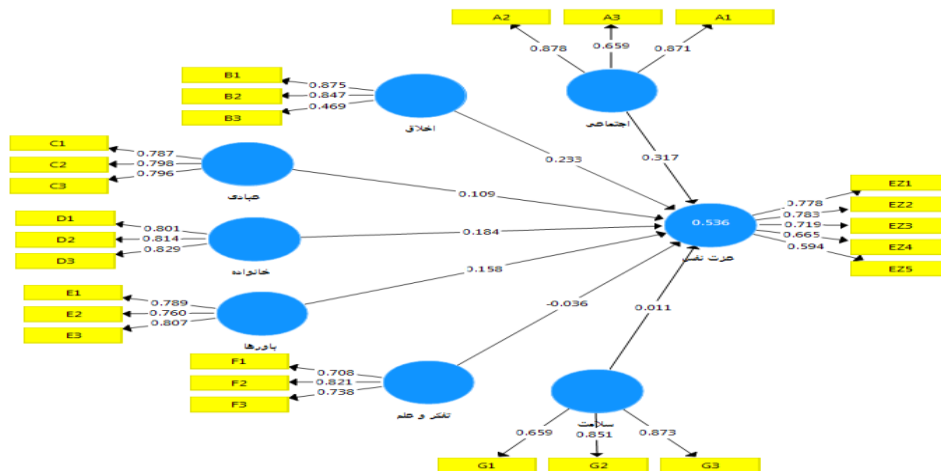
متغیرها	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
سبک زندگی اسلامی	۳	۰/۸۴
مؤلفه اجتماعی	۳	
مولفه اخلاق	۳	
مؤلفه عبادی	۳	
مؤلفه خانواده	۳	
مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خداشناختی	۳	
مولفه تفکر و علم	۳	
مولفه سلامت	۳	
عزت نفس	۵	۰/۷۲
شبکه های اجتماعی	۴	۰/۷۹

^۲ Nunnally

یافته ها

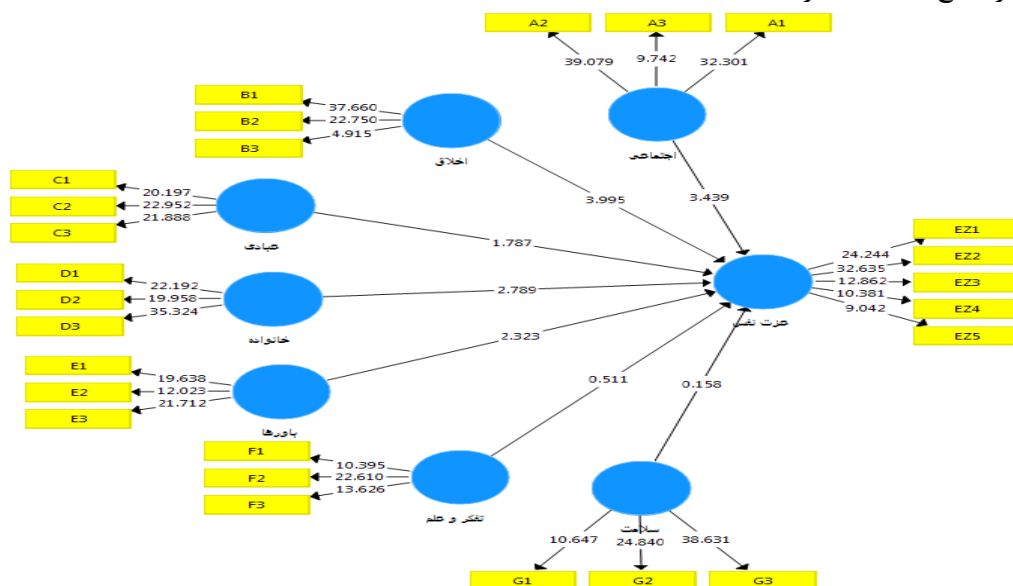
آزمون مدل ساختاری

خروجی گرافیکی مدل پژوهش به صورت زیر می باشد.

شکل ۲. ضرایب مسیر استاندارد مدل مفهومی پژوهش

اعداد نوشته شده بر روی مسیرها ضرایب مسیر را نمایش می دهد. برای آزمون معناداری ضرایب مسیر با استفاده از روش بوت استراپ^۳ مقادیر آزمون تی-استیودنت محاسبه شده است. مقادیر آزمون تی-استیودنت اگر مقداری بزرگتر از ۱/۹۶ باشد، ضریب مسیر در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

شکل ۳. نتایج آزمون تی- استیودنت برای بررسی معناداری ضرایب مسیر

^۳ Bootstrapping

بررسی کفایت مدل

معیار R^2

معیار R^2 مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل است. R^2 معیاری است که نشان از تاثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. مطابق با شکل ۴-۱، مقدار R^2 برای سازه درون‌زای عزت نفس ۰/۵۳۶، محاسبه شده است که با توجه به مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید می‌سازد.

معیار Q^2

معیار Q^2 قدرت پیش بینی مدل را مشخص می‌کند و در صورتی که مقدار آن در مورد یک سازه درون‌زا سه مقدار ۰/۱۵، ۰/۳۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه‌های برون‌زای مربوط به آن را دارد. مقدار Q^2 برای سازه‌های درون‌زای عزت نفس ۰/۲۴۶، محاسبه شده است که نشان از قدرت پیش‌بینی خوب مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای پژوهش دارد و برازش مناسب مدل ساختاری را تأیید می‌سازد. برای بررسی فرضیه‌ها و آزمون معنی‌داری ضرایب مسیر بین متغیرها از خروجی نرم افزار استفاده شده است. ضرایب مسیر و نتایج مربوط به معناداری آنها در جدول زیر داده شده است.

جدول ۵- نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری برای بررسی فرضیه های پژوهش

رضیه	مسیر	ضریب مسیر (β)	(t-value)	Sig	نتیجه آزمون
۱	مولفه اجتماعی	۰/۳۱	۳/۳۷	۰/۰۰۱	تایید
۲	مولفه اخلاقی	۰/۲۳	۳/۸۵	۰/۰۰۰۱	تایید
۳	مولفه عبادی	۰/۱۰	۱/۸۴	۰/۰۶۵	رد
۴	مولفه خانواده	۰/۱۸	۲/۷۲	۰/۰۰۷	تایید
۵	مولفه باورها	۰/۱۵	۲/۴۱	۰/۰۱۶	تایید
۶	مولفه تفکر و علم	-۰/۰۳	۰/۵۱	۰/۶۱۰	رد
۷	مولفه سلامت	۰/۰۱	۰/۱۵۴	۰/۸۷۷	رد

نتایج آزمون فرضیه های تحقیق بر اساس مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد:

مولفه های اجتماعی، اخلاقی، خانواده و باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارند. ولی مولفه های تفکر و علم، سلامت و عبادی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارند. همچنین استفاده از شبکه های اجتماعی توسط دانش آموزان در تاثیر سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان نقش تعدیلگری ندارد.

در ادامه با توجه به خروجی مدل مفهومی پژوهش به بیان و بررسی فرضیه پژوهش پرداخته خواهد شد.

فرضیه اول: مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی‌داری بین مولفه اجتماعی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۳/۳۷) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان‌دهنده این است که ارتباط میان مولفه اجتماعی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی‌دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۳۱) است و میزان اثرگذاری مثبت متغیر مولفه اجتماعی سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود.

فرضیه دوم: مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه اخلاق سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۳/۸۵) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه اخلاق سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۳) است و میزان اثرگذاری مثبت متغیر مولفه اخلاق سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را نشان می دهد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید می شود.

فرضیه سوم: مؤلفه عبادی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه عبادی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۱/۸۴) می باشد که کوچکتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه عبادی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار نشده است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۱۰) است و لذا اثرگذاری مثبت متغیر مولفه اخلاق سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را وجود ندارد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش رد می شود.

فرضیه چهارم: مؤلفه خانواده در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه خانواده سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۲/۷۲) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه خانواده سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۱۸) است و میزان اثرگذاری مثبت متغیر مولفه خانواده سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را نشان می دهد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش تایید می شود.

فرضیه پنجم: مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۲/۴۱) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۱۵) است و میزان اثرگذاری مثبت متغیر مولفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را نشان می دهد. بنابراین فرضیه پنجم پژوهش تایید می شود.

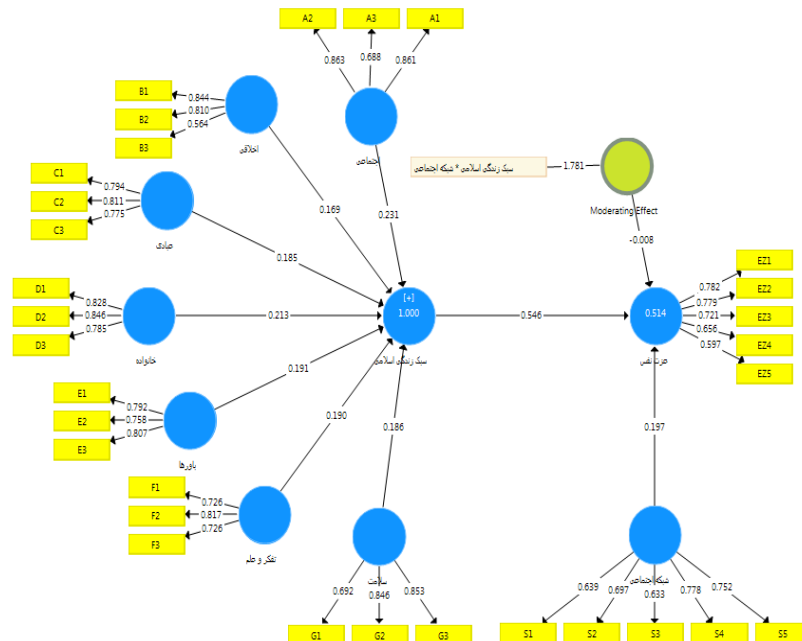
فرضیه ششم: مؤلفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه تفکر و علم سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۰/۵۱) می باشد که کوچکتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه تفکر و علم و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار نشده است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۰۳-) است و لذا اثرگذاری مثبت متغیر مولفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را وجود ندارد. بنابراین فرضیه ششم پژوهش رد می شود.

فرضیه هفتم: مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

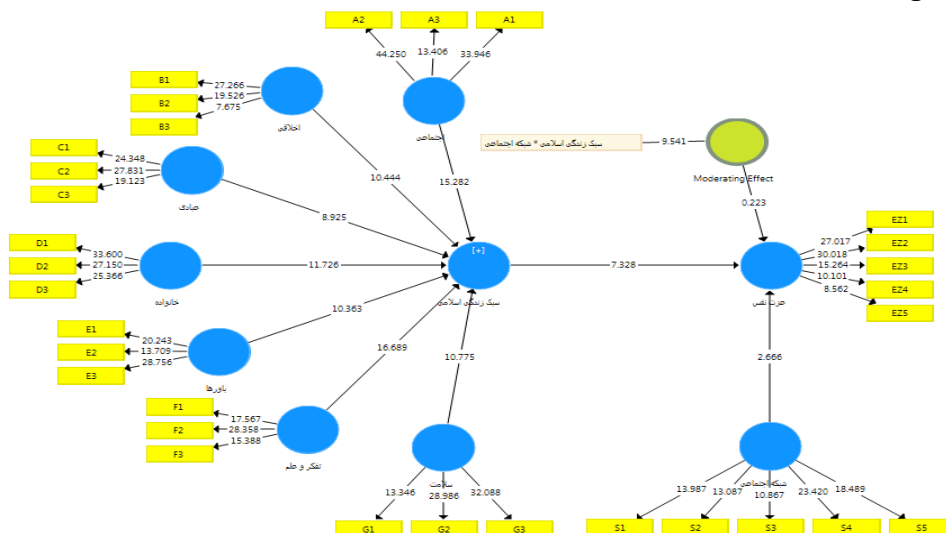
مطابق با جدول (۵)؛ آماره معنی داری بین مولفه سلامت سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان برابر (۰/۱۵۴) می باشد که کوچکتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان مولفه سلامت و عزت نفس دانش آموزان در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار نشده است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۰۱) است و لذا اثرگذاری مثبت متغیر مولفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان را وجود ندارد. بنابراین فرضیه هفتم پژوهش رد می شود.

بررسی نقش تعدیل گری شبکه های اجتماعی خروجی گرافیکی مدل پژوهش به صورت زیر می باشد.

شکل ۴- ضرایب مسیر استاندارد مدل مفهومی پژوهش

اعداد نوشته شده بر روی مسیرها ضرایب مسیر را نمایش می دهد. برای آزمون معناداری ضرایب مسیر با استفاده از روش بوت استرپ^۴ مقادیر آزمون تی-استیودنت محاسبه شده است. مقادیر آزمون تی-استیودنت اگر مقداری بزرگتر از ۱/۹۶ باشد، ضریب مسیر در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

شکل ۵- نتایج آزمون تی- استیودنت برای بررسی معناداری ضرایب مسیر

برای بررسی فرضیه ها و آزمون معنی داری ضرایب مسیر بین متغیرها از خروجی نرم افزار استفاده شده است. ضرایب مسیر و نتایج مربوط به معناداری آنها در جدول زیر داده شده است.

^۴ Bootstrapping

جدول ۶- نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری برای بررسی فرضیه های پژوهش

نتیجه	Sig	t-value	مسیر		
			ضریب مسیر	از متغیر به متغیر	
تایید	۰/۰۰۱	۷/۳۲	۰/۵۴	سبک زندگی اسلامی	فرضیه اصلی
تایید	۰/۰۰۱	۲/۶۶	۰/۱۹	عزت نفس	شبکه های اجتماعی
تایید	۰/۸۲۲	۰/۲۲۳	-۰/۰۰۸	سبک زندگی اسلامی × شبکه های اجتماعی	

در ادامه با توجه به خروجی مدل مفهومی پژوهش به بیان و بررسی فرضیه اصلی پژوهش پرداخته خواهد شد.

فرضیه اصلی پژوهش: سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با نقش تعدیلگر شبکه های اجتماعی تاثیر دارد. مطابق با جدول (۶)؛ آماره معنی داری بین متغیر «سبک زندگی اسلامی × شبکه های اجتماعی» و «عزت نفس» برابر (۰/۲۲۳) می باشد که کوچکتر از مقدار (۱/۹۶) است. بنابراین اثر تعدیلگری «شبکه اجتماعی» بر رابطه «سبک زندگی اسلامی» و «عزت نفس» پذیرفته نیست. بدین معنا که استفاده زیاد از شبکه های اجتماعی در ارتباط بین سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان تاثیرگذار نیست.

تبیین نتایج آزمون فرضیه های تحقیق

فرضیه اول پژوهش: مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۳۱ معنی دار شده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارد. به عبارت دیگر هر چه مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی دانش آموزان ارتقا یابد، عزت نفس دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

در اسلام علاوه بر معرفی ارزشهای فردی و ابزارهای کسب آن ارزش ها، ارزش های اجتماعی را هم مشخص کرده است. برای رسیدن به اخلاق اجتماعی اسلامی هم ابزارهایی مشخص شده است که شامل: عدالتخواهی، امر به معروف و نهی از منکر، انفاق و نوع دوستی، خدمت به خلق است. از طرفی عزت نفس به معنای باور داشتن به ارزش خود است یعنی فرد به خود حق بدهد که زندگی کند و شاد باشد. زمانی که فرد ارزش های خود را باور داشته باشد در مواجهه و برخورد با بسیاری از مسایل مانند یک آدم ارزشمند عمل می کند بنابراین زمانی فرد در جامعه فعالیت خداپسندانه دارد که به ارزش های خود در جامعه باور داشته باشد. با توجه به اینکه مؤلفه اجتماعی در سبک زندگی اسلامی به وظایفی اشاره دارد که فرد در ارتباط با دیگران، فراتر از خود و خانواده خود انجام می دهد، بنابراین دانش آموزانی که در اجتماع حضور فعال دارند، در فعالیت های فرهنگی، اجتماعی شرکت می کنند و به وظایف خود نسبت به آحاد جامعه عمل می کنند و دائما با جامعه در حال تعامل می باشند.

فرضیه دوم: مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۲۳ معنی دار شده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارد.

به عبارت دیگر اگر توجه به مؤلفه اخلاق در سبک زندگی اسلامی دانش آموزان ارتقا یابد، عزت نفس دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

مؤلفه اخلاقی در سبک زندگی اسلامی در این پژوهش به صفات و رفتارهای درونی شده ای در فرد اشاره دارد که وظیفه رسمی و قانونی او محسوب نمی شود؛ اما فرد آن صفت را دارد و آن رفتار را انجام می دهد.

اخلاق معیارهای ارزشی غایی و نهایی را برای انسان ترسیم می کند و سبک زندگی، نظام ترجیحات انسان را. پس اخلاق می تواند معیارهای ارزشی گزینش و انتخاب ها در سبک زندگی را نشان دهد. به تعبیر دیگر اخلاقیات اموری ثابت و مبتنی بر اصول ثابت

ارزشی عینی هستند که البته هر کسی در انتخاب مسیر در جهت سیر و حرکت برای رسیدن به آن ارزش ها توانایی و قدرت انتخاب و گزینش فردی دارد. این دست گزینش ها همان سبک زندگی است. بنابراین داشتن عزت نفس بالا در فرد قدرت انتخاب مسیر بر پایه ارزش های اخلاقی بر پایه دین اسلام را ارتقا می دهند.

فرضیه سوم: مؤلفه عبادی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر مؤلفه عبادی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۱۰ معنی دار نشده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه عبادی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارد.

در تبیین نتایج این فرضیه می توان گفت :

احکام عملی و عبادات اصطلاحی (فروع دین : نماز ، روزه ، زکات ، حج ، و ...) به منزله پایگاه های تقویتی ای هستند که ارتباط را محکم تر می گردانند تا سیر کمالی بشر ، بدون ترس و دور از واپس زدگی انجام گیرد. هنگامی که پیوند برقرار شد ، هر لحظه ای که از حیات انسان بگذرد ، عبادت محسوب می شود؛ خواه در آن لحظه ، کار فیزیکی انجام داده ، یا به تفکر پرداخته باشد. با توجه به حضور گسترده دانش آموزان در شبکه های اجتماعی و مشغله زیاد پدر و مادر ها در دوران کنونی توضیح احکام عبادی برای نوجوانان و مورد غفلت واقع شده است. بنابراین توجه دانش آموزان به احکام عبادی کمتر شده است.

فرضیه چهارم: مؤلفه خانواده در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد ؛ اثر خانواده در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۱۸ معنی دار شده است ؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه خانواده در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارد.

به عبارت دیگر توجه به نهاد خانواده در سبک زندگی اسلامی دانش آموزان ارتقا یابد ، عزت نفس دانش آموزان افزایش می یابد. از منظر اسلام، خانواده یکی از نعمت های بزرگی است که به بشریت عرضه شده و اولین و مهم ترین نهاد و گروه اجتماعی است که انسان، خود را در آن می یابد و همواره از آن متأثر است. در سبک زندگی اسلامی، قالب زندگی خانواده است؛ به همین سبب است که همه احکام حقوقی اعم از مدنی و اجتماعی، براساس قالب خانواده تنظیم می شود. عمل به سبک اسلامی در زندگی و اجرای روش های تعلیم و تربیت معصومین علیهم السلام در جامعه بازگشت به مدینه فاضله ای است که همه انبیا و بزرگان وعده آن را داده اند. آن قدر که اسلام به تحکیم بنیان خانواده اهمیت داده و در دستوره های خود گام به گام آن را دنبال نموده، هیچ مکتبی به استقرار خانواده بها نداده است؛ اسلام قبل از هر چیز می خواهد یک فضای عاطفی و محبت آمیزی در محیط خانواده پدید آید و روابط بین اعضای آن بیش از پیش پایدارتر شود. در اسلام فرد رسمیت ندارد؛ فرد صرفاً در حوزه نیات و اعتقادات به رسمیت شناخته می شود؛ بنابراین اگر در جامعه ای دین، سبک زندگی باشد، خانواده و تشکیل خانواده اصل و محور می شود. خانواده، نهادی شناخته شده است که در هر جای دنیا حضور دارد و در همه جا از قوانین کم و بیش مشابهی پیروی می کند؛ در عین حال در بسیاری از ویژگی ها از جامعه ای به جامعه دیگر تفاوت های اساسی دارد؛ چراکه فرهنگ حاکم بر جامعه خواه ناخواه بر خانواده و و فضای حاکم بر آن تأثیر می گذارد و اعضای خانواده نیز از آداب، رسوم و سنت های رایج در همان محیط اجتماعی پیروی می کنند. از طرف دیگر خانواده، به عنوان اولین نهادی که دانش آموز به آن پای می گذارد و به شدت تحت تأثیر تربیت آن است.

تحقیقات نشان می دهد نوجوانانی که زمان بیشتری را در گروه های دسته جمعی همراه با والدینشان سپری می کنند نسبت به سایر دوستانشان از مهارت های اجتماعی بهتری برخوردار هستند، از طرفی نوجوانانی که زمان بیشتری را تنها با پدرشان سپری می کنند از عزت نفس بالایی برخوردار خواهند شد.

بچه های دارای عزت نفس پایین نسبت به بچه هایی که عزت نفس بالایی دارند، گرایش خیلی بیشتری به کشمکش و ستیز با والدین نشان می دهند. موارد زیر کارهایی است که والدین می توانند با انجام آنها به افزایش عزت نفس مناسب فرزندان خود کمک نمایند: به بچه ها مسئولیت بدهید. بچه ها را آزاد بگذارید تا بعضی مواقع خطر کنند. به توانایی ها و علایق فرزندان خود اهمیت دهید. به سخنان فرزندان خود گوش کرده، به آنها پاسخ دهید.

فرضیه پنجم: مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۱۵- معنی دار شده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارد. به عبارت دیگر توجه به باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی در سبک زندگی دانش آموزان ارتقا یابد، عزت نفس دانش آموزان افزایش می یابد.

سبک زندگی هر فرد و جامعه متأثر از نوع باورها (جهان بینی) و ارزشهای حاکم بر آن فرد و جامعه است. مشخص است که جهان بینی مادی و ارزشهای لذت گرایانه طبیعتاً سبک زندگی خاصی را پدید می آورند. همانطور که جهان بینی الهی و ارزش های کمال گرایانه و سعادت محورانه سبک خاصی از زندگی را شکل می دهند. چارچوب شناختی، در دوره نوجوانی است که انسان می تواند به فهمی معنادار از دین دست پیدا کند؛ زیرا در این دوره سنی است که فرد ظرفیت درک انتزاعی به دست می آورد، ابزار شناختی لازم نظیر مفهوم علت، زمان، حافظه و لغات را برای تفکر در اختیار می گیرد، می تواند مفاهیم انتزاعی دینی را درک کند، بین آن ها ارتباط برقرار سازد، درباره آن ها تأمل کند و نظریه ای را برای ارتباط خود با خدا و تفسیر جهان، هستی، مبدأ و مقصد داشته باشد. عبور دادن منطقی نوجوانان از احساسات خام مذهبی به بینش مذهبی که با تعقل و تفکر همراه باشد و کمک به ایجاد ارتباط آن ها با خدا، ارتباط با خودشان، ارتباط با دیگران، با جهان هستی، و کشف حقایق ناشی از این ارتباطات که با چون و چرا و سؤال و جواب به دست می آید. این کشف و شهود در دوران نوجوانی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر بسزایی دارد.

فرضیه ششم: مؤلفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر مؤلفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۰۳- معنی دار نشده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه تفکر و علم در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارد.

یکی از شاخصه های مهم سبک زندگی اسلامی معرفت و تفکر است، زیرا بعد از تفکر و معرفت حرکت صورت می گیرد. برای این تفکر و اندیشه نیاز به دانش داریم و در اسلام اهمیت فراوانی برای دانش قائل شده اند، این خود یکی از شاخص های سبک زندگی است که چه چیزی را و از چه چیزی فرا بگیریم. انسان برای فهم سبک زندگی باید ابتدا خود را بشناسد، باید ویژگی ها و ظرفیت خود مانند فطرت انسانی اش را بشناسد و به دنبال رفع نیازهای فطری اش باشد. نتایج نشان می دهد دانش آموزان هنوز نیازهای معرفتی و فطری خود را نشناخته اند.

فرضیه هفتم: مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر دارد.

نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد؛ اثر مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با ضریب مسیر ۰/۰۱- معنی دار نشده است؛ بنابراین از نظر دانش آموزان مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارد.

در این پژوهش مؤلفه سلامت در سبک زندگی اسلامی به اموری نظر دارد که در سلامت جسمانی و روانی فرد ایفای نقش می کنند. انتخاب نوع سبک زندگی و رفتارهای مرتبط با آن، نه تنها نقشی اساسی در سلامت افراد دارد، بلکه پیامدها و نتایجی خواهد داشت که میتواند بر عملکرد، بهزیستی و سلامت جسمی، روانی ذهنی، و اجتماعی آنها مؤثر باشد. راهبردهای مقابله و سبک زندگی افراد در چگونگی وضعیت سلامت جسمانی و روانی آنها تاثیرگذار است. شیوه های مقابله، توانایی های شناختی و رفتاری هستند که فرد مضطرب به منظور کنترل نیازهای خاص درونی و بیرونی فشارآور بکار می گیرد. در مقابله مذهبی، از منابع مذهبی مثل دعا و نیایش، توکل و توسل به خداوند و برای مقابله استفاده می شود. از آنجایی که این نوع مقابله ها منبع حمایت عاطفی و هم وسیله ای برای تفسیر مثبت حوادث زندگی هستند، می توانند مقابله های بعدی را تسهیل نمایند، بنابراین به کارگیری آنها برای اکثر افراد، سلامت ساز است و از آن جا که اسلام به عنوان کامل ترین دین در نزد خداوند برای همه ابعاد زندگی انسان دستورات جامعی دارد،

پیامبر اسلام (ص) خود را پیامبر مبعوث شده برای تکمیل مکارم اخلاقی معرفی می کند؛ در واقع فرد دین دار با پذیرش و عمل به دستورات و آموزه های دینی سبک زندگی را می پذیرد که تامین کننده سلامت جسم و روان اوست. از این رو آموزه های دینی به عنوان اساسی ترین مولفه موثر بار رفتار مورد توجه بسیاری از جمله روانشناسان قرار گرفته است. بنابراین سبک زندگی اسلامی در سلامت جسمانی و روانی افراد تاثیرگذار است. اما توجه نکردن دانش آموزان به سلامت روانی و جسمی خود و توضیح ندادن والدین و معلمان در رابطه با اهمیت اسلام به سلامت جسمی و روانی افراد، مولفه سلامت برای دانش آموزانی که در دوران نوجوانی هستند هنوز جزء مباحث ناشناخته است و کمتر به آن توجه می شود.

فرضیه اصلی پژوهش: سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان با نقش تعدیلگر شبکه های اجتماعی تاثیر دارد. نتایج آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان داد اثر تعدیلگری «شبکه اجتماعی» بر رابطه «سبک زندگی اسلامی» و «عزت نفس» پذیرفته نیست. بدین معنا که استفاده زیاد از شبکه های اجتماعی در ارتباط بین سبک زندگی اسلامی و عزت نفس دانش آموزان تاثیرگذار نیست.

با توجه به اینکه ما در جامعه ای با هنجارهای دینی زندگی می کنیم و حیا و عفت از مفاهیم بنیادی آن تلقی می گردد. ارتباطات خارج از مدار عرفی و قانونی و بدحجابی را می توان به عنوان پدیده ای ناهنجارانه تلقی کرد. انحرافات اجتماعی از جمله معضلات عمده ای است که اکثر جوامع جهانی با آن روبه رویند، زیرا شبکه های اجتماعی در ذات خود، فرهنگ نوینی را تئوریزه می کند که منافات با ارزش های بومی و منطقه ای دارد و به نوعی این شبکه ها افکار جهانی و سبک زندگی اجتماعات مختلف انسانی را همگن و یکنواخت می کنند که در این راستا شاهد کم رنگ شدن تمامی سنت های پذیرفته شده در اکثر مناطق جهان خواهیم بود که در این روند، جامعه ما نیز از آن بی تاثیر نخواهد بود. دو قطبی شدن سبک زندگی در قالب فیزیکی و مجازی، به معنای جدا شدن فرهنگ جوامع از مشخصه های جغرافیایی است که به آن سنجاق شده است، در واقع کاربران شبکه های اجتماعی تحت تاثیر این ساختارهای ارتباطی، ابعاد جدیدی از اجتماعی شدن را تجربه می کنند که ممکن است با الگوهای اجتماعی شدن در جامعه ما متفاوت باشد. همانقدر که عضویت در شبکه های اجتماعی که متأثر از فرهنگ غالب غربی است بالقوه می تواند تاثیرات ناهنجارانه ای بر ذهن جوانان جامعه داشته باشد به نظر می رسد ایجاد شبکه های اجتماعی بومی و ملی تا اندازه ای می تواند به حفظ ارزش های اسلامی و ایرانی جامعه کمک کند.

بحث و نتیجه گیری:

نتایج آزمون فرضیه های تحقیق بر اساس مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد:

مولفه های اجتماعی، اخلاقی، خانواده و باورها به مفاهیم هستی شناختی، انسان شناختی، خدا شناختی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری دارند. ولی مولفه های تفکر و علم، سلامت و عبادی بر عزت نفس دانش آموزان تاثیر معنی داری ندارند. همچنین استفاده از شبکه های اجتماعی توسط دانش آموزان در تاثیر سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان نقش تعدیلگری ندارد. ایجاد جوامع مجازی به عنوان آخرین دستاورد وب ۲، توانسته کارکردهای گوناگون فناوری اطلاعات و ارتباطات را با زندگی اجتماعی افراد گره زند و به دو شکل، منجر به تغییر سبک زندگی افراد شود: نخست این که افزایش ساعات استفاده از اینترنت و گشت و گذار در شبکه های اجتماعی اینترنتی، نتیجه مستقیم ایجاد چنین جوامعی است و دوم آن که تغییر شیوه زندگی افراد در ارتباط با شیوه برقراری رابطه با جنس مخالف، سبک پوشش و یا ادبیات گفتاری اعضا، ناشی از تأثیرات جوامع مجازی است؛ جوامعی که به ظاهر مانند جامعه حقیقی عمل می کنند؛ با این تفاوت که هویت حقیقی اعضا در نگاه اول، مجهول است. اما همین هویت های مجهول توانسته اند تا اندازه زیادی بر زندگی سایر اعضا اثرگذار باشند و حتی سبک پوشش، ادبیات گفتاری و چگونگی حضور دیگران در فضای مجازی را تحت تأثیر قرار دهند. بنابراین، مطالعه شبکه های اجتماعی اینترنتی، اولاً قدرت جوامع مجازی را برای در اختیار گذاشتن اشکال جدید جامعه پذیری نشان داده و ثانیاً نشان می دهد مشارکت بر خط، فرصت های بی مانندی را برای دنبال کردن فعالانه و تعامل پروژه های مرتبط با هویتی که استفاده از آن ها غیر ممکن و حتی باور نکردنی است، ارائه می کند. شاید زمانی که برای نخستین بار پدیده شبکه های اجتماعی اینترنتی در ایران ظهور پیدا کرد، کسی فکر نمی کرد روزی

همین شبکه های اجتماعی با اعضای که اثبات هویت واقعی شان در فضای مجازی، عملی دشوار است، به منبعی برای تأثیرگذاری بر جامعه ایرانی و اسلامی تبدیل شوند.

با توجه به نتایج آزمون مدل سازی معادلات ساختاری، به ترتیب مولفه اجتماعی، مولفه اخلاق، مولفه خانواده و مولفه باورها در سبک زندگی اسلامی بیشترین تاثیر را بر عزت نفس دانش آموزان داشته است.

ولی مولفه های عبادی، تفکر و علم و سلامت بر عزت نفس دانش آموزان تأثیری نداشته است.

دلیل این نتایج احتمالا به این علت است که در خانه، پدر و مادر و در مدرسه، معلمان به مولفه های عبادی، تفکر و علم و سلامت توجه نمی کنند. توجه نکردن والدین و معلمان به این مسائل تأثیر بسیار زیادی بر عزت نفس دانش آموزان خواهد داشت زیرا دانش آموزان در سن نوجوانی بسیار الگو پذیر هستند. اسلام از کسانی که در مقام الگو قرار می گیرند، میخواهد که با رفتار خود، دیگران را اصلاح کنند. امام علی (ع) میفرماید: هر کس خودش را در جایگاه پیشوایی و رهبری مردم قرار داد، لازم است قبل از تعلیم دیگران نفس خودش را اصلاح کند؛ باید تأدیب و تربیت او به وسیله رفتار، قبل از تأدیب با زبانش باشد. بر این اساس پدر و مادر در خانواده و معلمان در مدرسه باید متوجه گفتار و کردار خود باشند و با توجه به نقش الگویی خود با استفاده از رفتارهای مطلوب توسط خودشان به شکل دهی رفتارهای اسلامی مطلوب و یا اصلاح رفتارهای نامطلوب دانش آموزان بپردازند.

با توجه به مطالعاتی که در زمینه دینداری انجام گرفته به نظر می رسد پژوهش های بسیار اندکی در زمینه دینداری کودکان و نوجوانان صورت گرفته است. بیشتر اساتید این حوزه در دانشگاه ها به سر میبرند و عملاً به طور ملموس با کودکان و نوجوانان مدارس ارتباط محدودی دارند لذا به نظر میرسد که معلمان این دوره ها در جهت پژوهش های دینی آموزشهای لازم را ببینند تا بتوانند نقاط قوت و ضعف نوجوانان را در این زمینه شناسایی و اقدامات لازم را انجام دهند. پایه ابتدایی و راهنمایی (متوسطه اول) مقطعی هستند که شخصیت افراد در این دوره ها شکل می گیرد اگر ما به این موضوع مهم نپردازیم نباید انتظار داشته باشیم که به طور کاملاً موفقیت آمیزی بتوانیم در جوانی مسیر دینی افراد را تغییر و تصحیح کنیم.

با توجه به نتایج تحقیق و تاثیر مولفه اجتماعی و خانواده بر عزت نفس دانش آموزان می توان گفت، برای اینکه کودکان و نوجوانان بتوانند از حداکثر ظرفیت ذهنی و توانمندی های بالقوه خود بهره مند شوند می بایست از نگرشی مثبت نسبت به خود و محیط اطراف و انگیزه ای غنی برای تلاش برخوردار شوند. بدون تردید نوجوانانی که دارای احساس خود ارزشمندی و عزت نفس قابل توجهی هستند نسبت به همسالان خود در شرایط مشابه، پیشرفت تحصیلی و کارآمدی بیشتری از خود نشان می دهند و نیز از ویژگی های صاحبان تفکر واگرا و افراد خلاق، داشتن اعتماد به نفس و احساس خود ارزشمندی بسیار بالاست لذا پرورش احساس عزت نفس در کودکان و نوجوانان از مهمترین وظایف خانواده و دست اندرکاران تعلیم و تربیت است که در این ارتباط بیشترین نقش بر عهده الگوی رفتار است. در این پژوهش شبکه های اجتماعی بر عزت نفس دانش آموزان موثر بوده اند ولی در تاثیر سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس دانش آموزان نقش تعدیل گری نداشته است.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش شیرالی؛ قاسمی پیربلوطی (۱۴۰۲) تحقیقی تحت عنوان سبک زندگی و رابطه آن با عزت نفس و خودکارآمدی معلمان مطابقت دارد..

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش جعفری ندرآبادی و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی تحت عنوان نقش واسطه ای عزت نفس در رابطه ارتباط والد فرزند و سبک زندگی تحصیلی سلامت محور مطابقت دارد..

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش عابدینی و سفاری (۱۳۹۷) با عنوان چگونه توانستم با آموزش سبک زندگی اسلامی عزت نفس دانش آموزان متوسطه دخترانه روستای لافت را افزایش دهم مطابقت دارد.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش شرفی و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان اثر گرایش به شبکه های اجتماعی بر عزت نفس و شادی در رابطه با اثر نداشتن شبکه های اجتماعی بر عزت نفس دانش آموزان مطابقت ندارد.

نتایج این پژوهش با نتایج کریمی بلمیری و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه سبک زندگی اسلامی با نظم

جویی شناختی- هیجانی، خودپنداره و عزت نفس دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر مطابقت دارد.

- ۱-Jafari B, Moradi M, Eliyasi F. Investigating the relationship between Islamic lifestyle and self-esteem among high school students in Isfahan city. the first national conference on sustainable development in educational sciences and psychology, social and cultural studies, Tehran. Mehr Arvand Institute of Higher Education, Center for Sustainable Development. ۱۳۹۳- (Persian)
- ۲-Kamali F, Abadi M, Habibi A, Alborzi M. Self-esteem of students and factors that promote self-esteem, the first international humanities conference with a local-Islamic approach and with an emphasis on modern research, Sari, Basij professors of Payam Noor University, Mazandaran province, scientific company Future research and consulting. ۱۳۹۴-(Persian)
- ۳- Sharfi U, Mirzaei F, Alizadeh GH, Mahdavi Tabar MM. the effect of orientation towards social networks on self-esteem and happiness, Second International Congress of Humanities, Cultural Studies, Tehran, Center for Empowerment of Cultural and Social Skills of Society. ۱۳۹۶
- ۴-Smokowski, P.R., Evans, C.B.R., Cotter, K.L. *et al.* Ecological Correlates of Depression and Self-Esteem in Rural Youth. *Child Psychiatry Hum Dev* ۴۵, ۵۰۰-۵۱۸ (۲۰۱۴). <https://doi.org/10.1007/s10578-013-0420-8>
- ۵- Yar Mohammad I, Hosseini S H, Fath Aliyan H. The Role of Propaganda Method of Example and Model in Promoting Islamic Lifestyle. *Islamic Life Style* ۲۰۲۳; ۷ (۱): ۴۲۳-۴۳۲ URL: <http://islamiclifej.com/article-۱-۱۳۹۴-fa.html>
- ۶-Piri Sarmanello A. Iranian-Islamic lifestyle is like a model of moderation in life. *International Journal of Nations Research* ۱۳۹۴; ۱(۱): ۱-۵.
- ۷-Khushnevis N. Media and lifestyle. *Public relations of Iran* ۱۳۸۹; ۷۳: ۹-۱۷.
- ۸-Faizi M . An introduction to Islamic lifestyle. *Marifat journal* ۱۳۹۲ ; ۱۸۵: ۲۷-۴۲.
- ۹-Sharifi A, a group of writers, and the representative body of the Supreme Leader in universities. Vice President of Strategic Studies. always spring Qom, Iran: Maarif Publishing House ۱۳۹۱ .: ۱.
- ۱۰- Imani MR. The Place of Ethics in the Family, Tehran, Samit Publications. ۲۰۱۶.
- ۱۱- Ghafour Mostafa M, Javanpour Heravi A, Norouzi Teymurlouie H. Allameh Tabatabai's attitude towards Islamic lifestyle and family relationships with emphasis on Al-Mizan's interpretation. *Islamic Life Style* ۲۰۲۳; ۷ (۳): ۶۵-۷۷. URL: <http://islamiclifej.com/article-۱-۱۸۵۱-fa.html>
- ۱۲-Rostami A, Ardeshirzadeh M. A look at lifestyle theories, second year lifestyle studies quarterly ۱۳۹۲: ۳: ۹-۳۱.
- ۱۳-Fazli, M. Consumption and lifestyle. Qom: Sobh Sadegh Publications. ۱۳۸۲.
- ۱۴-Majdi A. The lifestyle of young people living in Mashhad and its relationship with parents' cultural and economic capital, *Journal of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad* ۱۳۸۹; ۲: ۱۳۱-۱۶۱.

- ۱۵-Khaja Noori B. Life style and body management, scientific research quarterly of sociology of women ۱۳۹۰; ۲(۴): ۲۱-۴۴.
- ۱۶-Kaviani M. Islamic lifestyle and its measurement tools. Tehran. Publications of the research center of the field and university ۱۳۹۱.
- ۱۷-Mansoornejad Z, Kajbaf M, Kiani F, Poursaid S. Examining the relationship between religious orientation (intrinsic, extrinsic) and gender with death anxiety among students ۱۳۸۹; ۵(۱۵): ۱۳۵-۱۴۳.
- ۱۸-Toulabi Z, Samadi S, Motahrinejad F. Investigating the mediating role of self-esteem and self-efficacy in the relationship between Islamic lifestyle and social adaptation of Mashhad youth. Youth Sociological Studies Quarterly ۱۳۹۲; ۳۲(۹): ۱۱۵-۱۳۲.
- ۱۹-Kort-Butler L, Hagewen K. School-Based Extracurricular Activity Involvement and Adolescent Self-Esteem: A Growth-Curve Analysis, J Youth Adolescence ۲۰۱۱; ۴۰: ۵۶۸-۵۸۱.
- ۲۰- Barzegari Y, Talebi B, Maleki Avarsin S. The Mediating Role of Self-Esteem and Causal Attribution in the Relationship between Human Dignity and Productivity. Islamic Life Style ۲۰۲۲; ۶ URL: <http://islamiclifej.com/article-۱-۱۲۶۲-fa.html>
- ۲۱-Mahdavi Fard, A. Social networks in marketing research; Roles, functions and concept ۱۳۹۳.
- ۲۲-Shirali A, Ghasemi Pirbaluti M. lifestyle and its relationship with self-esteem and self-efficacy of teachers. the ۱۲th international educational conference of psychology, educational sciences and lifestyle ۱۴۰۲;
- ۲۳- Jafary Nadrabady M, Bagheri F, Ghorban Jahromi R. The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship between Parent-Child Relationship and Health-oriented Academic Lifestyle. ۳ JNE ۲۰۲۲; ۱۱ (۱) :۷۹-۹۲
URL: <http://jne.ir/article-۱-۱۳۲۲-fa.html>
- ۲۴-Iranzad R. the necessities and strategies of Iranian Islamic lifestyle, the ۸th National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies, Tehran, ۱۳۹۹.
- ۲۵- Hasanpour S, Conflicts between the use of virtual space and the Islamic lifestyle (with emphasis on the place of time, family and social relations), Pure Life international interdisciplinary quarterly ۱۳۹۸; ۶ (۱۹).
- ۲۶- Saari Ch, Harun N. Self-Esteem in Shaping Youth Personality from Islamic Psycho-Spiritual Perspective. Journal of Usuluddin. ۲۰۱۸; ۴۶. ۷۱-۸۶. ۱۰, ۲۲۴۵۲/usuluddin.vol ۴۶ no ۱, ۴.
- ۲۷-Thijs J, Hornstra L, Charki F.Z. Self-Esteem and National Identification in Times of Islamophobia: A Study Among Islamic School Children in The Netherlands. J Youth Adolescence 2018; ۴۷, ۲۵۲۱-۲۵۳۴ .
<https://doi.org/۱۰.۱۰۰۷/s۱۰۹۶۴-۰۱۸-۰۹۰۶-۶>.
- ۲۸-Jan M, Soomro SA, Ahmad N. Impact of Social Media on Self-Esteem. ESJ [Internet]. ۲۰۱۷ Aug. ۳۱ [cited ۲۰۲۳ Dec. ۱۶]; ۱۲(۲۳): ۳۲۹. Available from: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/۹۸۱۵>

۲۹- Hare, B. R. Hare Self-Esteem Scale (HSS). In Fischer, Joel., Corcoran, Kevin J. (۲۰۰۷). Measures for Clinical Practice and research: A sourcebook. (۴th ed.). NY. Oxford University Pr. Vol. ۱, Page (s): ۵۳۷-۵۳۹.

۳۰-Jahanbani N. Examining the relationship between networks and social media on the mental health of middle school principals of the first period of education and upbringing in Chabahar province. Master's thesis. Asami Azad University, Bandar Jask ۱۳۹۷